

СТАНОВИЩЕ

ЗА

Дисертационен труд на тема:

„Трансформации на геополитическия вектор на китайската политика на Балканите

през XXI век „

на

Стилиян Стилиянов Раковски

от

Доц. д.п.н. Мария Пиргова

Дисертационният труд е посветен на изключително актуален и интересен за българската наука и политика проблем – политиката на Китай на Балканите през XXI век. Дисертацията отговаря на формалните критерии за защита.

Авторът се насочва към темата след анализ на развитието на отношенията в света в последните години като има предвид икономическото и технологично развитие на Китай, промените в резултат на икономическата криза през 2008 г., пандемията от Ковид -19, демографски и множество други фактори, които влияят на геополитическите ориентации на съвременните световни сили, сред които е Китай. Проблемът за ролята и мястото на Китай представлява огромен научен интерес. Авторът е използвал необходимата литература от автори от различни страни и школи, които се занимават с китайската икономика, с властта на ККП и особеностите на китайския път на развитие. В България темата за Китай се разработва преди всичко от историци, журналисти, дипломати и експерти по външна политика от Дипломатическия институт на МВНР, както и от преподаватели по международни отношения. Конкретно европейската балканска политика на Китай все още не присъства в по-големи разработки.

Целите на докторанта са поставени акуратно – първо да анализира особеностите на Балканите като геополитическо пространство. Да оцени влиянието на водещите международни фактори на Балканите – преди всичко САЩ, ЕС, Русия и Турция. На трето място са процесите в Китай,

особеностите на властта и икономическата система. Основната задача е да се отговори на въпроса как се променя отношението на Китай към Балканите в началото на века.

Дисертантът поставя работата в широки времеви граници – 1949-2023 г. Горната граница се определя от няколко събития – Двадесетия конгрес на ККП и сближаването между Китай и Русия след 24.02.2022 г. Методологията, която е посочена е интердисциплинарният подход, сравнително-исторически метод и др. Прави впечатление, че не е посочен отделно политологичният подход, който е задължителен в тази работа и на практика се използва.

Първа глава е посветена на Балканския регион в геополитическите намерения на САЩ, ЕС, Русия и Турция. Това са традиционните сили, които имат свои интереси в различните балкански държави. Най-активни днес са ЕС и САЩ, които определено се стараят да изместят в страни Русия, Турция и Китай. Балканските държави са малки, нямат съответния политически потенциал за възпиране на нечие влияние, те по традиция балансират в международните отношения, но в рамките на днешните съюзи това е особено трудно или невъзможно. Заедно с това тези държави нямат еднаква ориентация, разделени са и не успяват да реализират някакъв общ интерес. Външнополитическият курс на САЩ за включване на балканските страни в НАТО успява повече за разлика от политиката на ЕС. Русия се опитва да противостои на западната политика в държави като Сърбия, Северна Македония, Черна гора, Босна и Херцеговина. Анализът на автора показва, че Русия и Китай често са по-адекватни в поведението си към балкански правителства, които не упражняват особено евро-атлантическите ценности. Добре с влиянието си се справя Турция, която има повече традиционни възможности и дори обявява Балканите в рамките на своите имперски интереси. При това положение Китай естествено изпитва затруднения като нов глобален играч.

Втора глава представлява анализ на властта на ККП и особеностите на китайската политика и икономика във вътрешен план. Разказът минава през емблематични за Китай събития в края на XX и началото на XXI век.

В резултат на изключителното икономическо развитие на Китай неговото глобално влияние е факт и е естествено от сега нататък то да става все по-осезаемо в Азия и света. Дисертантът отбелязва, че Китай има свои цивилизационни особености, които затрудняват външния анализ. Пример за това е непрозрачният, меко казано, характер на китайската държава, власт и политика. След реформите на Дън Сяопин външната политика на Китай не зависи толкова от един лидер, тя е резултат на работата на по-разширен партиен кръг. Според цитирани изследователи политиката на Китай става по-малко идеологизирана, по-прагматична, реалистична и гъвкава. Китай се включва в

световни организации, които спазват правила, като напр. СТО и други. Но това не означава, че членството на Китай в тях води до компромиси с вътрешния ред и до възприемане на чужди ценности. Това за Китай е изключено, въпреки либералната риторика на някои автори.

Третата част на работата разглежда мястото на Китай и възгледите на ККП за новия многополюсен свят, в който Китай е един от световните лидери. В много отношения вече може да се твърди, че тази позиция е завоювана от „поднебесната“. Новият глобален ред днес се строи заедно с Китай, той ще определи мястото на някои досегашни лидери. И в тази позиция е особено необходимо за Китай да се разсъждава с познаване на традиционната китайска политика, а това е повече, отколкото да се научим да пишем с йероглифи. Това е философия, отношение към света, лингвистика от друг характер и пр. Затова е трудно да се оцени скалата на китайския национализъм. След 20-я конгрес на ККП Си Цзинпин обръща особено внимание на китайската армия. Позицията на Китай към Тайван е твърда и няма намерение да се съобразява дълго време със САЩ.

Четвъртата глава на работата отговаря на заглавието на дисертацията и трябва да прецени има ли промяна на отношението на Китай към балканския регион. Това е трудна задача, както доказва дисертанта в предните глави. Той разглежда Балканите като част от ЦИЕ и дава своите оценки на базата на документите и срещите в рамките на Платформата за сътрудничество Китай-ЦИЕ. Балканите не са единна политическа единица, те биха могли да се разглеждат като отделни държави, в които Китай има свои интереси и развива отношения. Форматът, изработен от Китай „16+1“ имаше своето място и на Балканите преди мощното настъпление на САЩ в Източна Европа. Български предприемачи свързваха свои проекти с формата „16+1“, но техните активности бяха приключени преди да се развият, въпреки многото възможности, които китайската страна откриваше пред българския бизнес. В средата на 90-те години на 20-ти век между България и Китай се формираха сериозни икономически намерения, но те бяха пресичани по политически път от американската страна. Правилно е отбелязано, че Китай нямаше намерения за преки инвестиции, той води доста шаблонни политики към различни държави и не предоставя сигурни законодателни гаранции.

Изводът на автора е, че Китай насочва вектора на своята външна политика все по-активно и към Балканите и противодействието на САЩ и ЕС в региона не е еднозначно за бъдещите отношения с Китай.

Към работата могат да се отправят множество критики, аз ще се огранича с някои по-съществени. На първо място, според мен, работата изисква да се разгледат отношенията на Китай с

ведещи балкански държави в последните години. Пример за развитие на връзки е Гърция. Отрицателният пример е Северна Македония. Би следвало да има параграф за тенденциите в българо-китайските отношения. Работата в по-голямата си част е посветена на вътрешно-китайски въпроси, поради наличието на повече такава литература. Инициативата с ЦИЕ не е достатъчна, има много бизнес примери, има форуми и дискусии, които биха могли да се използват.

Съгласна съм с приносните моменти, които са посочени в автореферата. Дисертантът е спазил своите ограничения в темата.

Смятам, че трудът на Стилиян Раковски е полезен за развитие на нови полета на изследване в българската политическа наука, колкото и предизвикателни да са те за самия изследовател.

Предлагам на членовете на научното жури да дадат положителна оценка на дисертационния труд и да гласуват за присъждането на Стилиян Раковски научната степен „доктор по политология“ в направление 3.3. по Закона за научните степени и звания.

Доц. д.п.н. Мария Пиргова

02.05.2023 г.

София

RAPPORT DE THESE

sur le travail

"Les transformations du vecteur géopolitique de la politique chinoise dans les Balkans au XXIe siècle"

de Stiliyan Stiliyanov Rakovski,

Par , D.S.P. Maria Pirgova

La thèse est consacrée à un problème extrêmement actuel et intéressant pour la science et la politique bulgares : la politique de la Chine dans les Balkans au XXIe siècle.

La thèse correspond aux critères formels de soutenance.

L'auteur aborde le sujet après une analyse de l'évolution des relations internationales au cours des dernières années, tout en tenant compte de la politique récente de la Chine dans les Balkans, du développement économique et technologique de la Chine, des changements résultants de la crise économique de 2008, de la pandémie de Kovid-19, des paramètres démographiques et de nombreux autres facteurs qui influencent les orientations géopolitiques des puissances mondiales contemporaines, dont la Chine.

La question du rôle et de la place de la Chine représente un grand intérêt scientifique. L'auteur a puisé dans la littérature nécessaire auprès d'auteurs de différents pays et écoles traitant de l'économie chinoise, du pouvoir du PCC et des particularités de la voie du développement chinoise.

En Bulgarie, le thème de la Chine est été traité en priorité par des historiens, des journalistes, des diplomates et des des experts en politique étrangère de l'Institut diplomatique du Ministère des affaires étrangères, ainsi que par des professeurs en relations internationales. Cependant, la politique européenne de la Chine dans les Balkans n'est pas encore présente dans des travaux plus approfondis.

Les objectifs de la thèse de doctorat ont été fixés avec précision : premièrement, analyser les particularités des Balkans en tant qu'espace géopolitique. Puis, évaluer l'influence des principaux facteurs internationaux dans les Balkans - surtout les États-Unis, l'UE, la Russie et la Turquie. En troisième lieu, il s'agit d'analyser les processus en cours en Chine, les particularités du pouvoir et du système économique chinois. L'objectif principal est de répondre à la question de savoir comment l'attitude de la Chine à l'égard des Balkans a changé au tournant du siècle.

La thèse s'inscrit dans un cadre temporel large, 1949-2023, dont la limite supérieure est définie par plusieurs événements : le vingtième congrès du PCC et le rapprochement entre la Chine et la Russie après le 24.02.2022.

La méthodologie met en avant une approche interdisciplinaire, la méthode historique comparative, etc. Il convient de noter que l'approche des sciences politiques n'est pas mentionnée de manière distincte alors qu'elle est en pratique tout de même utilisée.

Le premier chapitre est consacré à la présence de la région des Balkans dans les intentions géopolitiques des États-Unis, de l'UE, de la Russie et de la Turquie. Il s'agit des puissances qui ont traditionnellement leurs propres intérêts dans les différents pays des Balkans. Les plus actifs aujourd'hui sont l'UE et les États-Unis, qui tentent résolument de supplanter la Russie, la Turquie et la Chine. Les pays des Balkans sont petits et n'ont pas le potentiel politique de s'opposer aux stratégies d'influence des grands acteurs géopolitiques. Traditionnellement, ils tentent un jeu d'équilibre, particulièrement délicat et difficile, voire impossible dans le cadre des alliances actuelles.

En outre, ces pays n'ont pas la même orientation, sont divisés et ne parviennent pas à réaliser un intérêt commun.

La politique étrangère des États-Unis visant à inclure les pays des Balkans dans l'OTAN semble plus efficace que celle de l'UE. La Russie tente de contrer la politique occidentale dans des pays tels que la Serbie, la Macédoine du Nord, le Monténégro et la Bosnie-Herzégovine.

L'analyse de l'auteur montre que les politiques de la Russie et la Chine sont plus adaptées à l'égard des gouvernements des Balkans qui n'affichent pas de zèle dans le domaine des valeurs euro-atlantiques. La Turquie, qui y a une présence traditionnelle et déclare même que les Balkans font partie de ses intérêts impériaux, tire bien parti de son influence. Dans cette situation, la Chine éprouve naturellement des difficultés en tant que nouvel acteur mondial.

Le deuxième chapitre représente une analyse du pouvoir du PCC et des particularités de la politique et de l'économie chinoises sur le plan intérieur. Le récit traverse des événements emblématiques de la Chine à la fin du XXe et au début du XXIe siècle.

En raison de l'extraordinaire développement économique de la Chine, son influence mondiale est une réalité, et il est naturel que celle-ci devienne désormais de plus en plus tangible en Asie et partout ailleurs. L'auteur de la thèse note que la Chine a ses propres particularités civilisationnelles qui rendent l'analyse externe difficile. La nature pour le moins opaque de l'État, du pouvoir et de la politique chinoise en est un exemple. Après les réformes de Deng Xiaoping, la politique étrangère de la Chine est moins dépendante d'un seul dirigeant et plus le produit d'un cercle élargi du parti. Selon les chercheurs cités, la politique de la Chine devient moins idéologique, plus pragmatique, réaliste et flexible. La Chine adhère à des organisations

internationales qui respectent des règles, comme l'OMC et d'autres. Mais cela ne signifie pas que l'adhésion de la Chine à ces organisations implique une compromission avec l'ordre intérieur ou encore l'adoption de valeurs étrangères. Il n'en est pas question pour la Chine, malgré la rhétorique libérale de certains auteurs.

La troisième partie de l'ouvrage examine la place de la Chine et la vision du PCC sur le nouveau monde multipolaire dans lequel la Chine est l'un des leaders mondiaux. À bien des égards, on peut désormais affirmer que cette position a bien été déjà gagnée. Le nouvel ordre mondial se construit aujourd'hui avec la Chine qui déterminera la place de certains dirigeants en place. Il est donc particulièrement nécessaire de développer une connaissance approfondie de la politique chinoise traditionnelle, et cela va bien au-delà de l'apprentissage de l'écriture en caractères et idéogrammes chinois. Il s'agit de comprendre une philosophie, une attitude face au monde, une linguistique d'une autre nature, etc. C'est pourquoi il est difficile d'évaluer l'ampleur du nationalisme chinois. Après le 20e congrès du PCC, Xi Jinping a accordé une attention particulière à l'armée chinoise. La position de la Chine à l'égard de Taïwan est ferme et elle n'a pas l'intention de s'accommoder aux prétentions des États-Unis.

Le quatrième chapitre de l'ouvrage correspond au titre de la thèse et devrait évaluer s'il y a un changement d'attitude de la Chine à l'égard de la région des Balkans. Il s'agit d'une tâche difficile, comme le prouve la thèse dans les chapitres précédents. Le doctorant considère les Balkans comme une partie des PECO et donne ses évaluations sur la base des documents et des réunions dans le cadre de la plate-forme de coopération Chine-PECO. Or, les Balkans ne représentent pas une entité politique unique, il y a des pays distincts où la Chine a ses propres intérêts et développe des relations au cas par cas. Le format "16+1" conçu par la Chine avait sa place dans les Balkans avant la puissante offensive américaine.

Certains entrepreneurs bulgares ont lié leurs projets au format "16+1", mais leurs activités ont été interrompues avant qu'elles ne se développent, malgré les nombreuses opportunités que la Chine offrait aux entreprises bulgares. Au milieu des années 1990, des intentions économiques sérieuses ont germé entre la Bulgarie et la Chine, mais elles ont été bloquées politiquement par les États-Unis. Il a été souligné à juste titre que la Chine n'avait pas l'intention de procéder à des investissements directs, qu'elle menait des politiques plutôt passe-partout à l'égard de divers pays et qu'elle n'offrait pas de garanties législatives sûres.

La conclusion de l'auteur est que la Chine oriente de plus en plus le vecteur de sa politique étrangère vers les Balkans et que la réaction négative des États-Unis et de l'UE n'est pas sans ambiguïté quant au résultat final.

De nombreuses critiques peuvent être formulées à l'encontre de ce travail, mais je me limiterai aux plus importantes. Tout d'abord, à mon avis, l'ouvrage nécessite un examen au cas par cas des relations de la Chine avec les principaux États des Balkans au cours des dernières années. La Grèce est un exemple de développement réussi de ces liens. La Macédoine du Nord à l'inverse représente plutôt l'exemple négatif. Un paragraphe devrait être consacré à l'évolution des relations entre la Bulgarie et la Chine. Le travail est en grande partie consacré aux questions intra-chinoises, en raison de la disponibilité d'un plus grand nombre d'ouvrages de ce type. L'initiative des PECO n'est pas suffisante comme terrain d'analyse, il existe de nombreux exemples d'entreprises, de forums et de discussions qui pourraient être utilisés.

Je suis d'accord avec les contributions mentionnées dans le résumé. L'auteur de la thèse a respecté ses limites.

Je pense que le travail de Stiliyan Rakovski est utile pour développer de nouveaux champs de recherche à l'intérieur des sciences politiques bulgares, malgré les nombreux défis auxquels le chercheur fait face.

Je propose aux membres du jury scientifique d'évaluer positivement la thèse et de voter pour l'attribution à Stiliyan Rakovski le grade de docteur en sciences politiques dans le domaine 3.3. de la loi sur les grades et titres scientifiques.

02.05.2023 Sofia

Maria Pirgova, D.S.P.